

■ Ett antimanifest för den goda statsvetenskapen

CHARLOTTE FRIDOLFSSON¹

Manifestet är ett program, en deklARATION, det givna, det uppenbara, det direkta eller det som observerbart och tydligt tillkännagivs. Men manifestet får också sin betydelse genom det icke-manifesta icke-manifestet: dess mening skapas i relation till allt detta som manifestet inte är. Därför innehåller manifestet även vad som utestängs genom en inneboende negation av sin manifesta betydelse och det som, här i enlighet med strukturalistiska lagar, villkorar manifestets själva existens. Utan det latent, inget manifest. Det latent, det vill säga just förutsättningen för manifestets manifesta betydelse, blir alltså en del av manifestet genom att definiera det. Manifestet utgör därmed alltid mer än vad som observerbart och tydligt tillkännagivs, det rymmer ett överskott. Detta överskott, surplus eller netto är i teorin outtömligt och kan i ekonomiska termer liknas vid en vinst. En fantastisk vinning för den goda statsvetenskapen.

I ett försök att förvalta den här profiten har det föreliggande antimanifestet för den goda statsvetenskapen en icketotaliserande agenda. Detta grundläggande, grundliga men ovillkorligt grundlösa antimanifest grundar sig bland annat på vad som kan liknas vid matematikern Kurt Gödels ofullständighetsteorem², enkelt uttryckt, som bevisar att det går att formulera logiska satser som inte är möjliga att leda i bevis inom motsägelsefria formella system. Satserna är emellertid inga banala paradoxer som både är sanna och falska på samma gång. De är istället satser som inte kan bevisas, varken som sanna eller som falska, inom det motsägelsefria komplexa formella systemet. De logiska satserna är således oavgörbara. Överfört till statsvetenskapen, studiet av politik eller det politiska, så kan de oavgörbara satserna liknas vid förutsättningarna för *verkliga* beslut. Avgöranden som följer av fullständiga redan kända data kan nämligen inte fattas som beslut, utan är snarare en mekanisk deducering av premisser med ett redan på förhand givet resultat. Verkliga beslut har däremot en oavgörbarhetskvalitet, där svaret inte är kalkylerbart.

Filosofen Rudolphe Gasché gör ett försök att organisera Jaques Derridas hantering av texter med den här typen av oavgörbarheter, något som kan illustrera den (icke)ontologi som förespråkas här. Gasché kallar oavgörbarheterna för infrastrukturer eller filosofiska kvasibegrepp. Även om oavgörbarheterna är nödvändiga så undviker han alltså att benämna dem som strukturer eller begrepp, detta i en ansträngning att undkomma essentialism och metafysiska anspelningar. Infrastrukturen utgår från en *generell dubblingsteori* och beskrivs av Gasché som empiriska men inte trans-

1 Charlotte Fridolfsson är verksam vid Institutionen för beteendevernskap och lärande, Linköpings universitet. E-post: charlotte.fridolfsson@liu.se

2 Gödels första ofullständighetsteorem: I varje motsägelsefritt formellt system som är tillräckligt komplext för att kunna beskriva aritmetik för naturliga tal, går det att formulera satser som varken kan bevisas eller motbevisas inom ramen för det formella systemet. Gödels andra ofullständighetsteorem: Inget "tillräckligt starkt" motsägelsefritt formellt system kan bevisa sin egen motsägelsefrihet.

cententala, varken närvarande eller frånvarande, något som talar inom motsägelser utan motsägelser, och som är möjlighetens och omöjlighetens förutsättningar. En infrastruktur handlar om den inneboende uppreparheten [iterability] hos varje tecken. Varje teckens nödvändiga delning i det som gör att tecknet känns igen mellan olika användningstillfällen samt i den faktiska användningen vid varje unikt tillfälle, utgör själva förutsättningen för tecknets meningsfulla återanvändning. Men tecknets uppreparhet skänker även möjligheten till de nya användningar som förändrar tecknets betydelse. En annan infrastruktur som Gasché begagnar är tecknets nödvändiga skillnad i tid och rum [différance], något som uppmärksammar att det finns en självdiskrepans hos varje tecken som kommer till uttryck vid varje ny användning. Uppreparningar är således aldrig exakta. Ordet 'katt' blir inte identiskt med 'katt', då det första skrevs först av de två i frasen och det andra skrevs senare. När och var tecknet uppträder har, och genererar, betydelse. Supplementering [supplementarity] är en infrastruktur som indikerar hur varje användning av ett tecken är en ersättning, ett supplement för något som saknas, en slags metafor kan man säga. Men ett supplement betecknar också något extra, en bilaga eller något överblivet, här den ytterligare betydelse som läggs till en annan vid varje användning, ett överskott.

Meningsfulla utsagor blir till inom en text/kontext, men texterna/kontexterna är i sin tur inte möjliga att begränsa eller ens förutse. Men att antimanifestets ansats till tolkningen av politik och det politiska därmed skulle innebära att "allting flyter" är fundamentalt felaktigt. Liksom satserna i Gödels ofullständighetsteorem som varken går att leda i bevis som sanna eller som falska inom ett komplext och motsägelsefritt system, så utgör inte heller antimanifestets oavgörbarheter triviala paradoxer som hävdar att allt kan vara sant och falskt på samma gång. Möjligtvis skulle det gå att hävda något i stil med att allting flyter eller att ingenting har en inneboende mening, i en (icke)ontologisk bemärkelse³, men absolut inte i en praktisk och vardaglig mening – och framför allt inte vad gäller en analytisk och vetenskaplig angelägenhet. Den statsvetenskapliga läsning som antimanifestet förespråkar inriktar sig tvärtom just på den extremt strukturerade tillvaron. Men till skillnad från exempelvis positivistiska kartläggningar eller hermeneutiska tolkningar av den extremt strukturerade tillvaron, så önskar den antimanifesta statsvetenskapliga läsningen att fokusera på precis *hur* tillvaron struktureras så extremt. Den antimanifesta statsvetenskapens ansats hjälper till att ifrågasätta politikens och tillvarons totaliserande anspråk. Tillvarons eller politikens strukturerande totaliserande anspråk blir i den antimanifesta statsvetenskapen till ett studieobjekt. Statsvetenskaplig totalisering utgör inga svar på antimanifesta forskningsfrågor om de inneboende oavgörbarheterna. Totalisering är inte heller ett mål ens möjligt att uppnå, om så med tillgång till alla potentiella data, då en utsida, det vill säga ett ofrånkomligt supplement, påminner om helhetens ovillkorliga ofullständighet.

En uppmärksam läsare kanske frågar hur antimanifestet kan röra sig med begrepp som 'fundamentalt felaktigt', 'absolut', 'finns' och 'är', plus alla andra ord som denoterar totaliserande anspråk, när de så uttalat i antimanifestets implikation utgör punk-

3 Detta faktum, varats frånvaro av mening, är förvisso i sig totalt ointressant, då tillkomsten av ett intresse förutsätter betydelse.

ter som ifrågasätts. Ett svar kan vara att egentligen alla ord är totaliserande i sina anspråk, men att vi är utelämnade att använda orden ändå, fastän de är metaforer och supplement som alltid innehåller mer än det vi önskar att säga, men vilka samtidigt är en förutsättning för allt utbyte.

Oavsett om statsvetenskaplig forskning aktivt eller ej ägnar sig åt öppningar i den politiska texten av de slag som infrastrukturerna förespeglar, påminner detta antimanifest om att inte glömma den absoluta ofullständighet som kännetecknar politiken och tillvaron generellt. Denna fundamentala oavgörbarhet medför också ett ansvar som åligger den goda statsvetenskapen. Med den ofrånkomliga ofullständigheten följer att i samma stund som forskningsfrågor ställs om politik och det politiska, så skapas också en del av den text och kontext som studeras. Men de problem som formuleras döljer dessutom samtidigt alla de frågor som kunde ställas men inte ställts. Just i detta avgörande, beträffande hur och vilka frågor som ställs om politiken och det politiska, ligger ett verkligt beslut och däri verkar samtidigt den goda statsvetenskapens potential.

Antimanifestet stipulerar vidare att den goda statsvetenskapen inte går att härleda från den egna disciplinen och att den utsida som definierar vad som utgör statsvetenskap, politik, makt eller det politiska därmed också fungerar som en del av det statsvetenskapliga eller politiska. Den goda statsvetenskapens antimanifest låter sig således inte disciplineras av den politiska disciplinen. Istället inspireras antimanifestets goda statsvetenskap tveklöst och hejdlöst av andra discipliner. Antimanifestets disciplinerade disciplin skyr inte aritmetiken, romantiken, lingvistik, fysiken, musiken, psykoanalysen, litteraturen, biologin, etologin, etnologin, filosofin, medicinen, och heller inte den surrealistiska konsten. Det här är inte ett manifest.

Antimanifestet föreskriver slutligen att den goda statsvetenskapen ingalunda kan slutföras. I alla händelser uppstår nya angelägna frågor att ställas av den goda statsvetenskapen då tillvaron, politiken och det politiska inte bara *går* att tolka på nytt, utan alltid *måste* tolkas på nytt igen och igen; precis som med den kommande demokratin med Jaques Derrida eller jämlikheten som mål med Norberto Bobbio. Begreppen 'demokrati' och 'jämlikhet' representerar teoretiskt absoluta storheter, men de kan enligt författarna bara uppfyllas som utopi eller en tendens. Den kommande demokratin, och jämlikheten som mål, utlovar därmed heller inte framtida förverkligande, utan föreskriver snarare en omedelbar förpliktelse eller ett förhållningssätt, något som fortfarande och fortgående förmås fortsätta, att förvärvas.

Ett spöke går runt Europa – men det är inte längre kommunismens spöke, utan konsumismens, kommersialismens och ekonomismens gengångare. Alla det nya Europas makter har förbundit sig till en helig dyrkan av detta spöke, en vålnad som också kan kallas⁴ en ideologi eller en sanningsregim. Men den totaliserande ideologiska ekonomismen, hemsöks också den, oaktat sin hegemoni, av ett supplement. Tecknets upprepbarhet och ofrånkomliga skillnad i tid och rum skänker möjligheten att fatta verkliga, icke-kalkylerbara, beslut genom att erfara och ibland även omhulda frånvarons närvaro. Supplementet är ett surplus, ett överskott och en vinst. Den profiten förstår, och kanske även förmår, den goda statsvetenskapen, att förvalta.

4 Eller åkallas, som ju görs för att oskadliggöra spöken, i befriande syften.